YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

2 päivänä heinäkuuta 2009 *

Asiassa C-111/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Högsta domstolen (Ruotsi) on esittänyt 4.3.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.3.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

SCT Industri AB, selvitystilassa,

vastaan

Alpenblume AB,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Tizzano, A. Borg Barthet, E. Levits ja J.-J. Kasel,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.2.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– SCT Industri AB, selvitystilassa, edustajanaan jur. kand. F. Lüning,

– Alpenblume AB, edustajanaan advokat L.-O. Svensson,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma ja J. Kemper,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään J. López-Medel Bascones,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja D. Pires,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään L. Seeboruth, jota avustaa barrister A. Henshaw,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja P. Dejmek,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina on kaksi ruotsalaista yhtiötä, SCT Industri AB (jäljempänä SCT Industri) ja Alpenblume AB (jäljempänä Alpenblume), ja joka koskee kannetta, jossa vaaditaan vahvistettavaksi parempi oikeus osuuksiin, jotka SCT Industrilla oli eräässä Itävallan oikeuden mukaan perustetussa yhtiössä ja jotka on myyty Alpenblumelle; kanne on nostettu itävaltalaisen tuomioistuimen annettua tuomion, jossa Alpenblumen saanto kyseisiin yhtiöosuuksiin julistettiin pätemättömäksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan toinen perustelukappale kuuluu seuraavasti:

”Eräät tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä.”

4 Kyseisen asetuksen seitsemännessä perustelukappaleessa sanotaan, että ”tämän asetuksen soveltamisalan on katettava kaikki tärkeimmät siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat lukuun ottamatta tiettyjä selkeästi määriteltyjä asioita”.

5 Saman asetuksen 15 perustelukappaleessa lausutaan seuraavaa:

”Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja yhdessä käsiteltävien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen päivämäärä olisi tämän asetuksen soveltamiseksi määritettävä itsenäisesti.”

6 Asetuksen N:o 44/2001 19 perustelukappaleessa lausutaan seuraavaa:

”Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 tehdyn] yleissopimuksen [EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus] ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksiä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa Brysselin yleissopimuksesta. Myös [tätä yhteisöjen tuomioistuimen tulkintatehtävää koskevaa] vuoden 1971 pöytäkirjaa [sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna, EYVL 1998, C 27, s. 28] olisi edelleen sovellettava asetuksen voimaantulopäivänä jo vireillä olleisiin menettelyihin.”

7 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa määritellään asetuksen soveltamisala. Asetusta N:o 44/2001 sovelletaan 1 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, mutta sitä ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

8 Kyseisen asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Asetusta ei sovelleta:

– –

b) konkurssiin, akordiin tai muihin niihin rinnastettaviin menettelyihin.”

9 Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL L 160, s. 1) 25 artiklan, jonka otsikko on ”Muiden päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Sellaisen tuomioistuimen päätös, jonka päätös menettelyn aloittamisesta tunnustetaan 16 artiklan mukaisesti ja joka koskee maksukyvyttömyysmenettelyn kulkua tai päättämistä taikka tuomioistuimen hyväksymää sovintoa, on niin ikään tunnustettava ilman eri muodollisuuksia. Sellainen päätös on pantava täytäntöön tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehdyn Brysselin yleissopimuksen 31–51 artiklan mukaisesti, sellaisena kuin se on muutettuna kyseiseen yleissopimukseen liittymisestä tehdyillä yleissopimuksilla, lukuun ottamatta Brysselin yleissopimuksen 34 artiklan 2 kappaletta.

Mitä ensimmäisessä alakohdassa säädetään, on sovellettava myös maksukyvyttömyysmenettelystä välittömästi johtuvaan ja siihen läheisesti liittyvään päätökseen, silloinkin kun sen on antanut muu tuomioistuin.

Mitä ensimmäisessä alakohdassa säädetään, on sovellettava vastaavasti turvaamista koskevasta toimenpiteestä tehtyyn päätökseen, joka on annettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemisen jälkeen.

2. Muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta noudatetaan 1 kohdassa mainitun yleissopimuksen määräyksiä, siltä osin kuin kyseinen yleissopimus koskee niitä.”

10 Asetuksen N:o 1346/2000 43 artiklan mukaan ”tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan ainoastaan niihin maksukyvyttömyysmenettelyihin, jotka aloitetaan asetuksen tultua voimaan. Velallisen ennen tämän asetuksen voimaantuloa tekemiin oikeustoimiin sovelletaan edelleen sitä lakia, joka oli niihin niiden tekohetkellä sovellettava laki.”

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

11 Vuonna 1993 Malmö tingsrätt asetti SCT Industrin konkurssiin. Konkurssipesälle määrättiin pesänhoitaja. Konkurssimenettelyn aikana pesänhoitaja luovutti Alpenblumelle 2:n Ruotsin kruunun (SEK) suuruisesta vastikkeesta SCT Industrilla olleen osuuden, 47 prosenttia, Itävallan oikeuden mukaan perustetun yhtiön SCT Hotelbetrieb GmbH:n, sittemmin Scaniahof Ferienwohnungen GmbH (jäljempänä Scaniahof), pääomasta. Alpenblume on Itävallassa rekisteröity kyseisten yhtiöosuuksien omistajaksi.

12 Konkurssi päättyi vuonna 1997 ilman ylijäämää. Malmö tingsrätt määräsi 19.3.2002 SCT Industrin asetettavaksi selvitystilaan.

13 Itävaltalainen tuomioistuin totesi SCT Industrin nostaman kanteen johdosta, ettei Ruotsissa määrätyllä pesänhoitajalla ollut toimivaltaa määrätä Itävallassa sijaitsevasta omaisuudesta, ja julisti Alpenblumen saannon yhtiöosuuksiin sen vuoksi pätemättömäksi. Kyseinen tuomioistuin määräsi näin ollen, että Scaniahofin oli rekisteröitävä konkurssipesän luovuttamien yhtiöosuuksien omistajaksi SCT Industri. Alpenblume osallistui oikeudenkäyntiin Itävallassa sivuväliintulijana (Nebenintervenientin). Oberster Gerichtshof (Itävalta) hylkäsi 17.5.2004 sivuväliintulijan muutoksenhaun (außerordentliche Revision).

14 Alpenblume nosti 24.8.2004 ruotsalaisessa tuomioistuimessa SCT Industrita vastaan kanteen, jossa vaadittiin vahvistamaan parempi oikeus samoihin Scaniahofin yhtiöosuuksiin ja velvoittamaan SCT Industri sakon uhalla ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta Alpenblume voitaisiin rekisteröidä osuuksien oikeaksi omistajaksi. Malmö tingsrätt totesi SCT Industrin tekemän oikeudenkäyntiväitteen johdosta 17.3.2005 antamassaan päätöksessä, ettei kanteen tutkimiseen ollut estettä.

15 SCT Industri valitti päätöksestä vaatien kanteen tutkimatta jättämistä. Alpenblume vaati päätöksen pysyttämistä. Hovrätten över Skåne och Blekinge hylkäsi valituksen 26.7.2005 antamallaan päätöksellä.

16 Högsta domstolen, jonka tutkittavaksi SCT Industri on valittamalla saattanut asian, päätti 4.3.2008 tekemällään päätöksellä lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 44/2001] 1 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä, konkurssia, akordia ja muuta vastaavaa menettelyä koskevaa poikkeusta tulkittava siten, että sitä sovelletaan tuomioistuimen jäsenvaltiossa (A) antamaan ratkaisuun, joka koskee jäsenvaltiossa A kotipaikan omaavan yhtiön yhtiöosuuden omistusoikeuden rekisteröintiä, kun toisessa jäsenvaltiossa (B) sijaitsevan yhtiön konkurssipesän pesänhoitaja on luovuttanut tämän omistusoikeuden ja kun tuomioistuin on perustanut ratkaisunsa siihen, ettei jäsenvaltio A konkurssimenettelyjen vastavuoroista tunnustamista koskevan valtioiden välisen sopimuksen puuttuessa hyväksy pesänhoitajan toimivaltaa määrätä sen alueella sijaitsevasta omaisuudesta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

17 Kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää riita-asiassa annetun ratkaisun tunnustamista jäsenvaltioiden kesken silloin, kun asia liittyy toisessa jäsenvaltiossa toteutettuun maksukyvyttömyysmenettelyyn. Kysymys koskee tarkemmin sanoen sitä, kuuluuko ratkaisu, jolla toisen jäsenvaltion tuomioistuin on julistanut pätemättömäksi yhtiöosuuksien luovutuksen maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä siksi, ettei osuudet luovuttaneella pesänhoitajalla ollut toimivaltaa määrätä tässä jäsenvaltiossa olevasta varallisuudesta, asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetyn konkurssiin, akordiin tai muihin vastaaviin menettelyihin sovellettavan poikkeuksen piiriin.

18 Heti aluksi on syytä huomauttaa, ettei asetusta N:o 1346/2000 sovelleta pääasian oikeudenkäyntiin, koska se on alkanut ennen kyseisen asetuksen voimaantuloa.

19 Asiassa on siten kysymys pelkästään sen ratkaisemisesta, kuuluuko itävaltalaisen tuomioistuimen kyseessä olevassa asiassa julistaman kaltainen ratkaisu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan siten, että ratkaisu sitoo ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta.

20 Tältä osin on ensimmäiseksi huomautettava erityisesti konkurssin ja muiden vastaavien menettelyjen osalta, että ne on jätetty Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle sekä tälle alalle ominaisten erityissääntöjä edellyttävien piirteiden että myös sopimusvaltioiden lainsäädäntöjen perinpohjaisten eroavuuksien vuoksi (ks. vastaavasti asia 133/78, Gourdain, tuomio 22.2.1979, Kok., s. 733, 3 kohta sekä Brysselin yleissopimusta koskeva Jenardin selvitys, EYVL 1979, C 59, s. 1).

21 Yhteisöjen tuomioistuin on siten todennut Brysselin yleissopimukseen liittyvässä oikeuskäytännössään, että kanne on sidoksissa konkurssimenettelyyn silloin, kun se johtuu välittömästi konkurssista ja liittyy kiinteästi konkurssimenettelyyn tai akordiin (ks. em. asia Gourdain, tuomion 4 kohta). Kanne, jolla on tällaisia ominaisuuksia, ei näin ollen kuulu tämän yleissopimuksen soveltamisalaan.

22 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että koska asetus N:o 44/2001 on korvannut Brysselin yleissopimuksen jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Tanskan kuningaskuntaa lukuun ottamatta, yhteisöjen tuomioistuimen kyseisestä yleissopimuksesta esittämä tulkinta pätee myös mainitun asetuksen osalta silloin, kun asetuksen säännöksiä ja Brysselin yleissopimuksen määräyksiä voidaan pitää toisiaan vastaavina (ks. erityisesti asia C-180/06, Ilsinger, tuomio 14.5.2009, Kok., s. I-3961, 41 kohta).

23 Mainitulla asetuksella luodussa järjestelmässä asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohdalla onkin sama asema ja sama tehtävä kuin Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 2 kohdalla. Lisäksi nämä säännös ja määräys ovat sanamuodoltaan täysin samanlaiset.

24 Kun otetaan huomioon tällainen Brysselin yleissopimuksen määräyksen ja asetuksen N:o 44/2001 välinen vastaavuus, kyseisen asetuksen 19 perustelukappaleen mukaisesti on varmistettava jatkuvuus kyseisten asetuksen ja yleissopimuksen tulkinnassa, koska tällainen jatkuvuus on myös keino varmistaa se, että oikeusvarmuuden periaatetta, joka on yksi niiden perustoista, noudatetaan (em. asia Ilsinger, tuomion 58 kohta).

25 Sen kysymyksen ratkaisemisessa, sovelletaanko asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa mainittua poikkeusta, on siten edellä esitetyt seikat huomioon ottaen määräävä vaikutus sillä, kuinka vahvasti nyt pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kanne ja maksukyvyttömyysmenettely ovat edellä mainitussa asiassa Gourdain annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla sidoksissa toisiinsa.

26 Onkin todettava, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevassa asiassa tämä sidonnaisuus näyttää erityisen kiinteältä.

27 Ennakkoratkaisun pyytämistä koskevasta päätöksestä nimittäin ilmenee yhtäältä se, että pääasian oikeudenkäynti koskee pelkästään omistusoikeutta yhtiöosuuksiin, jotka pesänhoitaja on maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä luovuttanut Ruotsin konkurssilaissa (Konkurslagen, SFS 1987:672) annettujen säännösten kaltaisten, siviilioikeuden yleisistä säännöistä ja varsinkin omistusoikeutta koskevista säännöistä poikkeavien säännösten perusteella. Tällaisissa säännöksissä säädetään erityisesti siitä, että maksukyvytön velallinen menettää oikeutensa määrätä vapaasti omaisuudestaan ja että pesänhoitajan tehtävänä on hallita konkurssipesän varoja velkojien lukuun, myös ryhtymällä tarvittaviin luovutustoimiin.

28 Toisin sanoen pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva luovutus ja siitä johtuva parempaa oikeutta omaisuuteen koskeva vahvistuskanne johtuvat välittömästi ja kiinteästi siitä, että pesänhoitaja, joka oikeussubjektina ryhtyy toimimaan vasta konkurssin alettua, on käyttänyt toimivaltaa, joka hänellä on nimenomaan tällaista menettelyä sääntelevien kansallisen oikeuden säännösten nojalla.

29 Tämä ilmenee sitä paitsi erityisesti siinä, että pääasiassa maksukyvyttömyysmenettelyn alaisen yrityksen varat ovat yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenevällä tavalla lisääntyneet pesänhoitajan myytyä kysymyksessä olevat yhtiöosuudet.

30 Toisaalta on riidatonta, että peruste, jolla itävaltalainen tuomioistuin on julistanut pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan yhtiöosuuksien luovutuksen pätemättömäksi siinä ratkaisussa, jonka tunnustamista ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vaaditaan, liittyy nimenomaan ja yksinomaan pesänhoitajan toimivallan laajuuteen konkurssimenettelyssä ja erityisesti hänen mahdollisuuteensa määrätä Itävallassa sijaitsevasta omaisuudesta. Kyseisen ratkaisun sisältö ja vaikutukset ovat siten läheisesti sidoksissa konkurssimenettelyn kulkuun. Tätä sidonnaisuutta ei heikennä sekään seikka, että pääasiassa konkurssimenettely oli jo päättynyt, kun parempaa oikeutta koskeva vahvistuskanne nostettiin Itävallan tuomioistuimessa.

31 Näin ollen on katsottava, että sellainen kanne, josta pääasiassa on kysymys, johtuu välittömästi maksukyvyttömyysmenettelystä ja liittyy siihen kiinteästi, joten se ei kuulu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan.

32 Kun otetaan huomioon pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva erityinen oikeudellinen tilanne sekä ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan kanteen ja maksukyvyttömyysmenettelyn välinen kiinteä sidonnaisuus, asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 2, 7 ja 15 perustelukappaleessa lausutut periaatteet eivät vaikuta tähän arviointiin.

33 Esitettyyn kysymykseen on kaikki edellä todetut näkökohdat huomioon ottaen vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava siten, että poikkeusta sovelletaan tuomioistuimen jäsenvaltiossa (A) antamaan ratkaisuun, joka koskee jäsenvaltiossa A kotipaikan omaavan yhtiön yhtiöosuuden omistusoikeuden rekisteröintiä ja jonka mukaan kyseisen osuuden luovutusta on pidettävä pätemättömänä, koska jäsenvaltion A tuomioistuin ei tunnusta toisessa jäsenvaltiossa (B) sijaitsevan yhtiön konkurssipesän pesänhoitajan toimivaltaa jäsenvaltiossa B toteutetussa ja päättyneessä konkurssimenettelyssä.

Oikeudenkäyntikulut

34 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava siten, että poikkeusta sovelletaan tuomioistuimen jäsenvaltiossa (A) antamaan ratkaisuun, joka koskee jäsenvaltiossa A kotipaikan omaavan yhtiön yhtiöosuuden omistusoikeuden rekisteröintiä ja jonka mukaan kyseisen osuuden luovutusta on pidettävä pätemättömänä, koska jäsenvaltion A tuomioistuin ei

tunnusta toisessa jäsenvaltiossa (B) sijaitsevan yhtiön konkurssipesän pesänhoitajan toimivaltaa jäsenvaltiossa B toteutetussa ja päättyneessä konkurssimenettelyssä.

Allekirjoitukset